

ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО И ПРОЦЕСС

УДК 347.918(477)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ ТРЕТЕЙСЬКИМИ СУДАМИ В УКРАЇНІ

Ілля БУТ,
аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

SUMMARY

In the article peculiarities of the procedure of consideration of civil disputes by arbitration courts in Ukraine are researched, whereby considerable differences of arbitral procedural form from civil procedural form are defined. Composition of procedural actions executed by arbitration court as well as by participants of arbitral consideration and united by reaching the nearest procedural aim is defined by author as a stage of arbitral consideration. The need of legal establishment of such stage of arbitral consideration as review of arbitral judgment under the newly found circumstances is justified. Your attention is drawn to impossibility of understanding the proceedings on appealing against judgments of arbitration courts and execution of judgment of arbitration court in the quality of stages of arbitral consideration.

Key words: arbitration court, arbitral consideration, stage of arbitral consideration.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються особливості процедури розгляду цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні, на підставі чого виокремлюються значні відмінності третейської процесуальної форми від цивільної процесуальної форми. Сукупність процесуальних дій, що здійснюються як третейським судом, так і учасниками третейського розгляду й об'єднані досягненням найближчої процесуальної мети, автором визначається як стадія третейського розгляду. Обґрунтовується необхідність законодавчого закріплення такої стадії третейського розгляду, як перегляд третейського рішення за нововиявленими обставинами. Звертається увага на неможливість розуміння проваджень з оскарження рішення третейського суду та виконання рішення третейського як стадій третейського розгляду.

Ключові слова: третейський суд, третейський розгляд, стадія третейського розгляду.

Постановка проблеми. Тривалий час продовжуються дискусії щодо доцільності існування такого інституту, як третейський розгляд цивільно-правових спорів, противники існування якого вказують на недосконалість законодавчого регулювання, відсутність чітко визначеної процесуальної форми третейського розгляду, що в сукупності сприяє численним зловживанням під час третейського розгляду як із боку сторін третейської угоди, так і самого третейського суду.

Актуальність теми. Однак, урахуовуючи спрямування судової реформи на подальше впровадження способів альтернативного вирішення цивільно-правових спорів і розширення переліку спорів, підвідомчих третейському судові, можемо констатувати, що знову актуальними стають питання дослідження особливостей третейського розгляду, його відмінностей від цивільного судочинства.

Метою статті є виявлення особливостей процедури розгляду цивільно-правового спору третейським судом і виділення основних стадій третейського розгляду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порівнюючи третейський розгляд із державним судочинством, можна відмітити високий ступінь його диспозитивності й меншу формалізованість, що як раз і є однією з переваг способів альтернативного вирішення спорів: Законом України «Про третейські суди» (далі – Закон) [1] закріплено лише мінімально необхідні вимоги до порядку третейського розгляду справи, а решта положень міститься в третейській угоді, укладеній між сторонами, або ж залишається на розсуд самого третейського суду, а для постійно діючого третейського суду відповідні положення викладаються в його регламенті. Саме тому для

аналізу процедури третейського розгляду необхідно звертатися не тільки до норм чинного законодавства, а й використовувати положення регламентів постійно діючих третейських судів, характерними прикладами яких можуть слугувати Регламент постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків (далі – АУБ) [2], Регламент постійно діючого Третейського суду при Торгово-промисловій палаті України (далі – ТПП України) [3], Регламент постійного діючого Третейського суду при Українському національному комітеті Міжнародної торгової палати (далі – УНК МТП) [4] та деякі інші регламенти.

Першою стадією третейського розгляду в постійно діючому третейському суді можна вважати стадію подання позовної заяви однією зі сторін третейської угоди, а точніше – отримання такої заяви третейським судом (оскільки ці моменти можуть не збігатися в часі). Упродовж цієї стадії третейський суд (у тому числі й в особі його голови, секретаріату, секретаря тощо) реєструє позовну заяву та вирішують питання про її відповідність вимогам щодо форми і змісту, наявності доданих документів і сплати суми третейського збору (третейських витрат), залишення позовної заяви без руху для усунення недоліків, повернення позовної заяви тощо. При надходженні позовної заяви до Третейського суду при АУБ така заява реєструється та направляється голові суду: саме голова третейського суду чи його заступник приймає рішення про залишення позову без руху й надання строку на усунення недоліків, якщо позов подано без додержання встановлених вимог щодо його форми і змісту. При надходженні позовної заяви до Третейського суду при ТПП України

рішення про її відповідність вимогам щодо змісту й форми та надання строку на усунення недоліків приймає секретар третейського суду, однак питання про прийняття позову й порушення провадження у справі, наявність і дійсність третейської угоди, відмову в прийнятті справи до розгляду чи залишення позовної заяви без розгляду в разі неусунення недоліків позовної заяви чи сплати третейського збору вирішується головою третейського суду.

Між тим, для третейського суду *ad hoc* існує певна особливість: тут у силу положень ст. 17 Закону подання позовної заяви передусе така стадія, як формування складу третейського суду (оскільки до формування складу третейського суду можливість подання позову фактично відсутня), а тому третейський розгляд розпочинається не з моменту подання позовної заяви, а з моменту одержання іншою стороною прохання (пропозиції) щодо третейського вирішення спору, при цьому якщо склад суду не буде обрано чи сформовано, третейський розгляд припиняється і спір може бути передано на вирішення до компетентного суду. Якщо сторони у визначеному Законом порядку сформували склад третейського суду *ad hoc*, у третейському розгляді розпочинається наступна стадія, яка пов'язується з безпосереднім поданням позовної заяви, на якій на розсуд сторін чи складу третейського суду залишається можливість залишення позову без руху, його повернення тощо.

Отримавши позовну заяву, що відповідає встановленим вимогам щодо її форми і змісту, голова постійно діючого третейського суду до відкриття (порушення) провадження у справі може попередньо встановити наявність або відсутність компетенції третейського суду на розгляд цієї справи, а також питання про наявність і дійсність третейської угоди (як це, наприклад, передбачено ст. 9 Регламенту Третейського суду при УНК МТП) або ж не здійснювати такої перевірки, поклавши її здійснення на склад суду (наприклад, у Третейському суді при АУБ).

Тоді як для третейських судів *ad hoc* склад третейського суду на момент відкриття провадження вже сформований, у постійно діючих третейських судах сторони чи голова третейського суду приступають до формування складу третейського суду лише після проходження вказаних вище стадій. Оскільки порядок формування складу третейського суду, відповідно до Закону, зараховано до сфери регулювання регламентів постійно діючих судів, існують значні розбіжності в таких порядках. У Третейському суді при ТПП України сторони спільно призначають одноособового третейського суддю, а при третейському розгляді справи трьома третейськими суддями кожна сторона обирає по одному третейському судді, які призначають третього третейського суддю – головуючого у справі. Якщо ж сторонами не досягнуто згоди щодо одноособового судді, стороною не обрано третейського суддю чи два третейських судді не призначають третього, необраного чи непризначеного третейського суддю призначає голова третейського суду своєю ухвалою. У Третейському суді при АУБ одноособового суддю призначає голова суду чи його заступник, а при колегіальному розгляді – сторони обирають рівну кількість суддів, які обирають ще одного третейського суддю для забезпечення непарної кількості третейських суддів.

Однак у Третейському суді при УНК МТП формування складу третейського суду (одноособового чи колегіального) здійснюється сторонами вже після відкриття провадження у справі головою третейського суду, і лише якщо сторони не узгодять кандидатуру одноособового судді, чи одна зі сторін не обере третейського суддю для колегіального розгляду, чи два обрані третейські судді не оберуть третього суддю, правом на призначення такого третейського судді наділяється голова третейського суду. Після формування

складу третейського суду цим складом виноситься ухвала про призначення справи до розгляду, у якій указує дату, час і місце проведення засідань третейського суду, а також необхідні дії щодо підготовки справи до розгляду.

Отже, маючи сформований склад третейського суду, третейські судді можуть вирішити питання про відкриття (порушення) провадження у справі (якщо відповідно до регламенту таке питання не могло бути вирішено головою третейського суду). Щодо дій, які вчиняються на цій стадії, законодавство не містить жодних указівок, лише вказуючи, що розгляд справи третейським судом починається з винесення відповідної ухвали та направлення її сторонам (ст. 33 Закону), тому тут також доцільніше звертатися до регламентів третейських судів.

Відкривши провадження у справі, склад третейського суду переходить на стадію розгляду справи, для якої ані Законом, ані досліджуваними регламентами прямо не передбачено таких традиційних для цивільного процесу стадій та етапів розгляду справи, як підготовка справи до судового розгляду, підготовча частина, розгляд справи по суті, судові дебати й ухвалення та проголошення рішення, а також дій третейського суду, що вчиняються на кожному з етапів. Однак, аналізуючи нормативні приписи стосовно розгляду спору третейським судом, можна в найбільш загальному вигляді виокремити такі етапи, як підготовка справи до судового розгляду, розгляд справи по суті, ухвалення та проголошення рішення. Зрозуміло, що зміст кожного з етапів буде доволі варіативним, урахувавши особливості регулювання процедури третейського розгляду.

Під час підготовки справи до судового розгляду (тобто з моменту винесення ухвали про відкриття (порушення) провадження) третейським судом здійснюється направлення такої ухвали сторонам (ч. 1 ст. 33 Закону); установлення власної компетенції на розгляд справи (навіть якщо попередньо таке питання вирішувалося головою третейського суду). У Третейському суді при УНК МТП на цьому етапі попередню підготовку справи до третейського розгляду здійснює Головний секретар (секретарі) третейського суду, який передає справу та всі матеріали призначеному (обраному) складові суду, а остаточною підготовку здійснює вже склад третейського суду, перевіряючи стан підготовки справи до розгляду й уживаючи за необхідності додаткові заходи, наприклад, щодо витребування від сторін письмових пояснень, доказів та інших додаткових документів (ст. 25 Регламенту). Певною особливістю підготовки справи до судового розгляду в Третейському суді при ТПП України є встановлена в ст. 36 Регламенту можливість її проведення у формі попередніх засідань за ініціативи третейського суду або за клопотанням сторони, на яких може бути вирішено питання про надання додаткових доказів, огляд речових доказів, виклик свідків, призначення експертизи тощо.

До початку розгляду справи по суті склад третейського суду визначає наявність у нього компетенції на розгляд справи, а сторона на цьому етапі має право заявити про відсутність у третейського суду компетенції, надалі ж сторона має право заявити про перевищення третейським судом меж його компетенції, тільки якщо в процесі третейського розгляду виникне питання, розгляд якого не передбачено третейською угодою або яке не може бути предметом такого розгляду відповідно до регламенту третейського суду чи закону. Визначивши наявність компетенції, третейський суд указує про це у відповідній ухвалі та розпочинає розгляд справи. Однак якщо третейський суд дійде висновку про відсутність або недійсність третейської угоди, постановляється мотивована ухвала про відмову в розгляді справи, в іншому ж випадку – третейський розгляд припиняється. Надалі висновок про наявність компетенції третейського суду й обсяг його повноважень за третейсь-

кою угодою відображається в рішенні по суті спору як один із елементів третейського рішення (ст. 46 Закону).

У підготовчій частині третейський суд до початку розгляду спору повинен з'ясувати в сторін можливість закінчити справу мировою угодою та надалі сприяти вирішенню спору шляхом укладення мирової угоди на всіх стадіях процесу, а сторони мають право закінчити справу укладенням мирової угоди як до початку третейського розгляду, так і на будь-якій його стадії до прийняття рішення третейським судом (ч. 4 ст. 33 Закону). Відповідно до положень Регламенту Третейського суду при УНК МТП (ст. 44), третейський суд не тільки з'ясовує можливість закінчити справу мировою угодою, а й самостійно має запропонувати сторонам укласти мирову угоду, для чого третейський розгляд переривається на час, достатній для складання мирової угоди. Особливістю цього Регламенту є те, що ним третейському судові надається повноваження поновити припинене провадження у справі за заявою сторони в разі невиконання мирової угоди з метою винесення рішення, що зобов'язує відповідача (відповідачів) виконати умови мирової угоди. У такому разі голова третейського суду поновлює третейське провадження по справі та призначає одноособового суддю для розгляду такої заяви. Під час провадження за заявою про спонукання до виконання умов мирової угоди сторони можуть змінити умови раніше затвердженої мирової угоди чи викласти її в новій редакції, що відбувається в загальному порядку, передбаченому для затвердження мирової угоди: у цьому разі з дня затвердження змін до мирової угоди чи її нової редакції угода в попередній редакції та рішення третейського суду, яким вона була затверджена, утрачають чинність.

Розгляд справи по суті є центральною частиною третейського розгляду, під час якої відбувається дослідження доказів у справі, однак, на відміну від цивільного процесу, перебуваючи на цій стадії, позивач не обмежується також і у праві змінити, доповнити або уточнити свої позовні вимоги (якщо сторонами не було погоджено іншого).

Ст. 39 Закону передбачено, що третейський розгляд здійснюється в засіданні третейського суду за участю сторін або їхніх представників, якщо сторони не домовилися про інше щодо їхньої участі в засіданні, тобто звичною формою розгляду справи є усна форма, тоді як Регламентом Третейського суду при УНК МТП додатково передбачено такі форми розгляду справ, як письмова форма та розгляд справи в дистанційному режимі (із застосуванням технічних засобів зв'язку), із яких третейським судом з урахуванням думок сторін і обставин спору обирається конкретна форма. Обов'язковою умовою розгляду справи в дистанційному режимі є проведення огляду (дослідження) третейськими суддями оригіналів доданих до позовної заяви документів та інших доказів, а підтвердження повноважень сторін чи їхніх представників може відбуватися в порядку, погодженому сторонами і схваленому судом, може передбачати залучення до вказаної процедури третейського судді, розташованого за адміністративно-територіальним принципом, нотаріуса, іншої особи, яка буде уповноважена обома сторонами на такі дії й надасть до матеріалів справи письмове підтвердження виконання покладеного на неї обов'язку (ст. 35 Регламенту). У разі проведення третейського розгляду в такій формі про це надалі зазначається в третейському рішенні з посиланням на письмові докази направлення сторонам кореспонденції із зазначенням часу та місця розгляду третейської справи, а також із додаванням до матеріалів справи технічного носія інформації, на який за клопотанням сторони чи за рішенням складу третейського суду здійснювалася технічна фіксація засідання.

Як і в цивільному процесі, доказами в третейському розгляді є будь-які фактичні дані, на підставі яких тре-

тейський суд установлює наявність або відсутність обставин, що обґрунтовують вимоги й заперечення сторін, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення спору (ст. 38 Закону). Засоби доказування визначаються регламентом третейського суду чи третейською угодою в третейському суді ad hoc, а якщо це питання залишилось невизначеним – складом третейського суду. Вищенаведені регламенти визначають як можливі докази письмові й речові докази, пояснення осіб, які беруть участь у справі, висновки експертів, показання свідків, аудіо-, відеозаписи та інші документи й матеріали. Звісно, правовий режим використання таких засобів доказування дещо відрізняється від аналогічних засобів у цивільному процесі з огляду на сутність третейського розгляду: третейський суд не вправі витребувати докази від осіб, які не є учасниками третейського розгляду, оскільки може лише уповноважити сторони або одну зі сторін одержати відповідні документи й надати їх третейському судові. Яскравим прикладом у цьому плані є показання свідків: за відсутності законодавчих приписів щодо приведення свідка до присяги та його відповідальності за надання неправдивих свідчень повноцінне використання цього засобу суттєво обмежується. До того ж і порівнювані регламенти зазвичай не приділяють уваги порядку допиту свідка (щодо окремого допиту свідків, неможливості перебування свідків, які ще не дали показань, у місці проведення розгляду справи тощо), деякі регламенти лише вказують, що явку свідка в засідання забезпечує сторона, яка клопоче про його виклик (Регламент Третейського суду при ТПП України), що логічно, оскільки привід свідка до третейського суду неможливий, чи що третейський суддя або головуючий усуває з місця третейського розгляду свідків до початку їх допиту (Регламент Постійно діючого Третейського суду при Асоціації «Група бізнес партнерів» [5, с. 13]).

З метою правильного вирішення спору третейський суд має право зобов'язати сторони чи одну зі сторін замовити проведення експертизи для роз'яснення питань, що потребують спеціальних знань, про що третейський суд виносить відповідну ухвалу. Тобто, на відміну від цивільного процесу, де призначення експертизи відбувається лише за клопотанням хоча б однієї зі сторін (окрім деяких категорій справ окремого провадження, де призначення експертизи є обов'язковим), третейський суд наділений додатковими можливостями для забезпечення об'єктивного розгляду. Наслідки невиконання стороною вимог третейського суду щодо проведення експертизи визначаються регламентом третейського суду чи третейським судом для вирішення конкретного спору, хоча варто зазначити, що серед указаних вище регламентів лише Регламент Третейського суду при ТПП України в ст. 41 прямо надає право складу третейського суду визначати наслідки невиконання стороною вимог про призначення експертизи з урахуванням усіх обставин, що мають значення для вирішення конкретного спору. Цією самою статтею закріплено дещо відмінний від традиційного для цивільного процесу порядок оцінювання доказів, який передбачає необов'язковість висновку експерта для третейського суду, якщо іншого не передбачено угодою сторін. Тобто, сторони можуть погодити обов'язковість висновку експерта, що змусить третейський суд, по суті, спиратися під час обґрунтування рішення тільки на нього, що, у свою чергу, суперечить ст. 40 цього самого Регламенту, якою зазначено, що ніякі докази не мають для складу третейського суду заздалегідь установлені сили.

Законодавством про третейські суди не передбачено такого притаманного цивільному процесу етапу судового розгляду, як судові дебати, на якому сторони можуть виступити з підсумковими промовами, однак це не означає,

що можливість проведення судових дебатів у третейському розгляді виключена. Так, Регламентом постійно діючого третейського суду при Асоціації «Об'єднання юридичних компаній України» (ст. 97) передбачається проведення судових дебатів за процедурою, аналогічною судовим дебатам у цивільному процесі [6], відповідний етап також може бути запроваджено за ініціативою складу третейського суду чи передбачено третейською угодою.

Заключним етапом розгляду цивільно-правового спору третейським судом є винесення рішення по суті спору або ж постановлення ухвали без винесення рішення.

Дискусійним залишається питання можливості перегляду третейського рішення за нововиявленими обставинами, оскільки таке право сторін третейського розгляду законодавчо не визначено. Однак Регламентом Третейського суду при УМК МТП усе ж встановлюється можливість перегляду прийнятого цим третейським судом рішення за нововиявленими обставинами, які мають істотне значення для справи й не могли бути відомі заявникові та (або) складу суду на момент розгляду справи й винесення по ній рішення. Заява про такий перегляд подається стороною, яка брала участь у справі, не пізніше одного місяця з дня встановлення відповідних нововиявлених обставин, однак такий строк може бути поновлений за заявою зацікавленої особи ухвалою голови третейського суду за наявності поважних причин пропуску. Рішення Третейського суду переглядається тим складом суду, який прийняв рішення (у разі неможливості – іншим складом, сформованим відповідно до третейської угоди та регламенту), а за результатами розгляду заяви про перегляд третейського за нововиявленими обставинами третейський суд виносить рішення.

Безсумнівно, інститут перегляду рішення за нововиявленими обставинами покликаний привести рішення третейського суду у відповідність із реальними обставинами справи, які в дійсності існували, хоча й не могли бути відомі сторонам. Однак якщо цивільним процесуальним законодавством порядок перегляду рішень за нововиявленими обставинами чітко встановлений, то для третейського розгляду законодавством навіть не передбачено такої можливості. Закріплений Регламентом Третейського суду при УМК МТП порядок такого перегляду певною мірою суперечить чинному законодавству. Так, ст. 51 Закону України «Про третейські суди» вказано, що рішення третейського суду є остаточним і оскарженню не підлягає, крім випадків, передбачених цим Законом, у цій самій статті вказано виключний перелік підстав для скасування третейського рішення компетентним державним судом, а законодавством не передбачено можливості третейського суду скасовувати власні рішення, тому компетентний суд зобов'язаний буде видати такі виконавчі листи по кожному з рішень, оскільки в цьому разі відсутні підстави для відмови у видачі виконавчого листа: первісне рішення не скасовано державним судом у встановленому порядку, а отже, може бути звернено до примусового виконання. Більше того, повноваження третейського суду припиняються з моменту винесення рішення у справі за винятком певних процесуальних дій, передбачених законом, коли такі повноваження поновлюються (як-то виправлення опісок чи роз'яснення третейського рішення, винесення додаткового третейського рішення).

З огляду на це, підтримуючи загалом позитивний характер перегляду рішення третейського суду за нововиявленими обставинами цим самим третейським судом, пропонується закріпити таку можливість у Законі України «Про третейські суди», доповнивши ст. 51 указанного Закону частинами сьомою-восьмою такого змісту: «7. Рішення третейського суду може бути переглянута у зв'язку з

нововиявленими обставинами за заявою однієї зі сторін третейської угоди в порядку і строки, що передбачені регламентом третейського суду чи угодою сторін. Заява про перегляд рішення третейського суду може бути подана не пізніше одного року з дня винесення третейського рішення, цей строк не може бути поновлений незалежно від поважності причин пропуску строку на подання заяви.

8. Підставами для перегляду рішення третейського суду у зв'язку з нововиявленими обставинами є такі:

1) істотні для справи обставини, що не були й не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи;

2) скасування судового рішення, яке стало підставою для ухвалення третейського рішення;

3) встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого третейським судом під час вирішення справи, якщо рішення третейського суду ще не виконане».

Отже, відмінністю запропонованого варіанта від перегляду за нововиявленими обставинами в цивільному процесі буде те, що така можливість надається сторонам третейського розгляду тільки в разі наявності вказівки про це в регламенті третейського суду чи третейській угоді; суб'єктами подання заяви такого роду можуть бути лише сторони третейського розгляду – учасники третейської угоди; скорочений граничний строк подання заяви про перегляд для всіх підстав, який після спливу не може бути поновлений у будь-якому випадку; відсутність такої підстави для перегляду, як встановлення вироком суду, що набрав законної сили, завідомо неправдивих показань свідка, завідомо неправильного перекладу чи висновку експерта, вини судді в учиненні злочину, унаслідок яких було ухвалено незаконне або необґрунтоване рішення.

Виділення деякими авторами (В.Н. Тарасов [7, с. 17]) такої стадії третейського процесу, як укладення третейської угоди, є хибним, оскільки на цій стадії основними є якраз матеріально-правові відносини сторін, а діяльність третейського суду як учасника третейського розгляду виключається. Тим більше, що за наявності третейської угоди третейський розгляд може й не розпочатися зовсім, зокрема в разі відсутності висунення позову, ліквідації постійно діючого третейського суду чи смерті третейського судді в третейському суді ad hoc, якщо не передбачено можливості вибору іншого.

При цьому оскарження рішення третейського суду та виконання рішення третейського суду також не є стадіями третейського розгляду, оскільки навіть із легального визначення впливає, що третейський розгляд – це процес вирішення спору і прийняття рішення третейським судом. Регламентами третейських судів іноді уточнюється, що третейський розгляд являє собою процес, який починається з моменту порушення провадження в третейській справі й закінчується винесенням рішення третейського суду або ухвали у відповідних випадках. Однак деякими науковцями пропонується вважати самостійними стадіями оскарження рішення третейського суду, яке є перевіркою стадією третейського судочинства, а виконання третейського рішення – заключною стадією третейського судочинства, яка забезпечує втілення в життя висновків третейського суду по вирішуваній ним справі [8, с. 123], хоча таке твердження не зовсім правильно відображає саму сутність третейського розгляду, обов'язковим учасником якого є третейський суд (що й випливає з легального визначення). У цих же провадженнях компетентного суду третейський суд участі не бере, а у випадку третейського розгляду судом ad hoc третейський суд був створений тимчасово і припинив своє існування з винесенням рішення. Тому

такі додаткові стадії охоплюються більш широким поняттям – «третейський процес», який як раз і складається з третейського розгляду, перевірки третейського рішення та звернення його до примусового виконання.

Висновки. Зважаючи на вищевикладене, можемо зазначити, що стадійність третейського розгляду дещо подібна до стадійності цивільного процесу, однак у зв'язку з меншою формалізованістю має свої особливості. Тому, оскільки єдиної процесуальної форми третейського розгляду не існує, варто виділяти лише ті ключові стадії, наявність яких хоча б опосередковано закріплена Законом, а саме:

1) отримання позовної заяви постійно діючим судом чи прохання (пропозиції) іншою стороною третейської угоди про призначення або обрання складу третейського суду для вирішення конкретного спору;

2) формування складу третейського суду;

3) відкриття (порушення) провадження у справі;

4) підготовка справи до третейського розгляду;

5) з'ясування третейським судом питань про наявність чи відсутність компетенції третейського суду на розгляд даної цивільної справи, наявність і дійсність третейської угоди;

6) розгляд справи по суті;

7) винесення рішення третейського суду.

При цьому, як указувалося вище, перелік стадій третейського розгляду не є вичерпним: регламентами третейських судів чи третейською угодою сторін про передачу спору на розгляд третейському судові *ad hoc* додатково можуть бути передбачені й інші стадії (спонукання до виконання затвердженої третейським судом мирової угоди, перегляд за нововиявленими обставинами тощо), так само може змінюватися їх черговість (формування складу третейського суду до або після відкриття провадження), деякі стадії можуть дублюватися (установлення наявності чи відсутності компетенції в третейського суду,

що попередньо може здійснюватися головою третейського суду, а згодом – уже складом суду). Однак черговість стадій отримання позовної заяви третейським судом чи прохання (пропозиції) іншою стороною третейської угоди про призначення чи обрання складу третейського суду для вирішення конкретного спору, розгляду справи по суті й винесення рішення є незмінною, що зумовлено логікою самого третейського розгляду.

Список використаної літератури:

1. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 №1701-IV (із зм. і доп.) // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 35. – Ст. 412.

2. Регламент постійно діючого Третейського суду при Асоціації українських банків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tretsud.aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=10&Itemid=11.

3. Регламент постійно діючого Третейського суду при ТПП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ucci.org.ua/arb/3rdtrib/ua/rules.html>.

4. Регламент постійно діючого Третейського суду при Українському національному комітеті міжнародної торгової палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iccuacourt.org/reglament>.

5. Регламент постійно діючого Третейського суду при Асоціації «Група бізнес партнерів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bpg.net.ua/files/reglament_ua.pdf.

6. Регламент постійно діючого третейського суду при Асоціації «Об'єднання юридичних компаній України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vgp-ukraine.org.ua/reglament-tretejskogo-sudu/>.

7. Тарасов В.Н. Третейский процесс : [учебное пособие] / В.Н. Тарасов. – СПб. : СППДТС, 2002. – 200 с.

8. Забегайло С.Г. Взаимодействие третейских судов и судов общей юрисдикции / С.Г. Забегайло // Вестник ОмГУ. Серия «Право». – 2010. – № 2. – С. 122–123.